

The need to form reading skills in the family

Kholida KASIMOVA¹

Fergana State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received April 2023
Received in revised form
15 May 2023
Accepted 25 May 2023
Available online
15 June 2023

Keywords:

family,
reading,
reading culture,
development,
pedagogical aspect,
society,
intellectual potential,
youth

ABSTRACT

This article reveals the basis of the development of mankind and society - the book and its need for the formation of reading skills in the family. The role of the book in society is based on the pedagogical aspects of the fact that the formation of highly spiritual educational and intellectual youth is the basis of progress.

2181-1415/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol4-iss4/S-pp8-12>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Oilada kitobxonlik ko'nikmasini shakllantirish zarurati

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

oil,
kitobxonlik,
kitobxonlik madaniyati,
taraqqiyot,
pedagogik jihat,
jamiyat,
intellektual salohiyat,
yoshlar

Mazkur maqolada insoniyat taraqqiyotining asosi kitob va uning jamiyatning negizi bo'lgan oilada kitobxonlik ko'nikmasini shakllantirish zarurati ochib berilgan. Jamiyatda kitobning o'рни yuksak ma'naviyatli bilimdon – intellektual yoshlarning shakllanishi taraqqiyotning asosi ekanligini pedagogik jihatlari asoslangan.

¹ Teacher, Fergana State University

Необходимость формирования навыков чтения в семье

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

семья,
чтение,
культура чтения,
развитие,
педагогический аспект,
общество,
интеллектуальный потенциал,
молодежь

В данной статье раскрыта книга и ее необходимость в формировании навыков чтения в семье, которая является основой общества и развития человечества. Роль книги в обществе основана на педагогических аспектах того, что формирование высокодуховной образовательно – интеллектуальной молодежи является основой прогресса.

Mamlakatda o'sib kelayotgan yosh avlodning har tomonlama rivojlanishi uchun barcha qulay shart-sharoitlarni yaratib berish borasida olib borilayotgan kompleks chora-tadbirlar xalqimizga xos xususiyat bo'lib, milliy tabiatimizning uzviy qismiga aylandi. Har bir oilada, har bir mahallada, eng avvalo, yoshlarning salomatligini ta'minlash, ularga yaxshi bilim berish, ayni paytda yuksak ma'naviy va axloqiy fazilatlariga ega munosib shaxslar etib voyaga yetkazish azaldan muhim masala bo'lib kelgan. Mustaqillik yillarida ushbu vazifalar O'zbekistonda davlat siyosati darajasiga ko'tarildi va bu esa barcha sohalarida yuksak yutuqlarga erishish imkonini bera boshladi. Mamlakatdagi yoshlarga oid davlat siyosati muhim siyosiy yo'nalish sifatida izchil jarayon bo'lib, u yoshlar mavqei va hayoti bilan bog'liq bo'lgan voqelikning bosh xususiyatlarini o'zida mujassam etadi. Shu nuqtai nazardan, yoshlarga oid davlat siyosati siyosiy yo'nalish sifatida O'zbekistonning mustaqillik yillari tarixida yuz bergan hamda davlat tomonidan maqsadli amalga oshirilgan yoshlarga oid barcha ijtimoiy o'zgarishlar, tub islohotlar, transformatsiya jarayonlarini bosib o'tdi. Ya'ni yoshlarga oid davlat siyosati yoshlar hayotini demokratik tamoyillar asosida ijtimoiy tashkillashtirish, yoshlar va davlat o'rtasidagi munosabatlarni pozitiv asosda qurish, yoshlar manfaatlari va qadriyatlarining davlat manfaatlari bilan muvofiqligini ta'minlash uchun olib borilgan sa'y-harakatlar va maqsadlar majmuini tashkil qiladi.

Yoshlarga oid davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iboratdir:

- yoshlarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash;
- yoshlarning hayoti va sog'lig'ini saqlash;
- yoshlarning ma'naviy, intellektual, jismoniy va axloqiy jihatdan kamol topishiga ko'maklashish;
- yoshlarni vatanparvarlik, fuqarolik tuyg'usi, bag'rikenglik, qonunlarga, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida, zararli ta'sirlar va oqimlarga qarshi tura oladigan, hayotga bo'lgan qat'iy ishonch va qarashlarga ega qilib tarbiyalash;
- yoshlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyati darajasini yuksaltirish;
- yoshlarda sog'lom turmush tarziga intilishni shakllantirish, shuningdek yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish va yoshlar sportini ommaviy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish;
- yosh oilalarni ma'naviy va moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, ular uchun munosib uy-joy va ijtimoiy-maishiy sharoitlarni yaratish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar tizimini amalga oshirish.

Bugun mamlakatimizdagi barcha islohotlarning negizida jamiyat hayotida ezgu qadriyat va an'analarni chuqur qaror toptirish, xususan, yosh avlodning ma'naviy-intellektual

salohiyati, ongu tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirish, Vatan va xalqga muhabbat hamda sadoqat tuyg'usi bilan yashaydigan barkamol shaxsni tarbiyalash dolzarb ahamiyatga ega hisoblanadi. Buning uchun islohotlar markazida kitobxonlik madaniyatini oshirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Huquqiy-me'yoriy bazani mustahkamlash, tashkiliy-amaliy ishlarni zamon talablari asosida olib borish, bu masalaga keng jamoatchilikni jalb etish bo'yicha keyingi paytda birmuncha ishlar amalga oshirilayotganini ta'kidlash lozim.

O'zbekiston "Milliy tiklanishdan - milliy yuksalish sari" tamoyili asosida taraqqiyotning yangi bosqichiga qadam qo'ydi. Yangi davr shiddati jamiyat hayotida ezgu qadriyat va an'analarni qaror toptirishga, xususan, xalqimiz, ayniqsa, yosh avlodning ma'naviy-intellektual salohiyati, ongu tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirishda, ona Vatani va xalqiga muhabbat va sadoqat tuyg'usi bilan yashaydigan barkamol shaxsni tarbiyalashda kitobxonlik madaniyatini oshirish alohida ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 13-sentabrdagi "Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida"gi PQ-3271-son Qarori qabul qilindi.

Kutubxona bosma va ayrim qo'lyozma asarlardan ommaning foydalanishini ta'minlovchi madaniy-ma'rifiy va ilmiy muassasadir. U muntazam ravishda bosma asarlar to'plash, saqlash, targ'ib qilish va kitobxonlarga yetkazish, shuningdek, axborot-bibliografiya ishlari bilan shug'ullanadi. Shu jihatdan olib qaraganda ommaning madaniy saviyasini oshirish yo'lida faoliyat ko'rsatadi.

Bugun yoshlarning kitob o'qishga bo'lgan qiziqishlarini yuksaltirish maqsadida keng ko'lamli ishlar amalga oshirish maqsadida 2017-yil 13-sentabrdagi "Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida"gi PQ-3271-son, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 7-iyundagi "O'zbekiston Respublikasi aholisiga axborot-kutubxona xizmati ko'rsatishni yanada takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-4354-son Qarorlari, shuningdek, Prezidentimiz tomonidan yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo'yicha ilgari surilgan 5 ta muhim tashabbusdan biri - yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ular o'rtasida kitobxonlik madaniyatini keng targ'ib qilish bo'lmoqda.

Dunyodagi har qaysi davlat, har qaysi millat birinchi navbatda o'zining intellektual salohiyati, yuksak ma'naviyati bilan qudratlidir. Bunday yengilmas kuch manbai esa, avvalo, insoniyat tafakkurining buyuk kashfiyoti – kitob va kutubxonalarda, desak, adashmagan bo'lamiz[2.324.]. Kitobxonlarga xizmat ko'rsatish kutubxonaning asosiy faoliyatidir. Kitob fondini butlash va uni tashkil etish, fond mazmunini yoritish, uni kitobxonlarga yetkazish kabi boshqa barcha ishlar ana shu asosiy faoliyat uchun xizmat qiladi. Xalqimizning axborot va adabiyotga bo'lgan talablarini imkon boricha to'liq qondirish va adabiyot tanlashiga yordam berish kitobxonlarga xizmat ko'rsatishdan ko'zlangan asosiy maqsaddir. Ommaviy, ilmiy va maxsus kutubxonalar tizimi mavjud bo'lib, har bir kutubxona o'zining turiga ko'ra kitobxonlarni muayyan tabaqalarga ajratgan holda xizmat ko'rsatishni tashkil qiladi. Shu ma'noda kutubxonalar saqlanayotgan kitoblar tarkibiga qarab universal, ko'p sohali va soha kutubxonalariga ajraladi.

Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti kutubxonalar ishini birmuncha murakkablashtirmoqda. Bosma asarlarni chop etishning tezkor usullari yaxshi yo'lga qo'yilganligi sababli kitoblar son jihatdan beqiyos darajada ko'payib bormoqda. Natijada

kutubxonalar oldida ularni tanlash, saralash va oqilona saqlash, kompyuterlar vositasida izlab topish va tezda kitobxonlarga yetkazish maqsadlari ko'ndalang bo'ldi. Bu hol an'anaviy kutubxona texnikasini mexanizatsiyalash va avtomatlashtirish bilan almashtirish vazifasini dolzarb qilib qo'ydi.

Agar o'tgan asrning 50-60-yillaridan e'tiboran kutubxonalarda konveyr va ko'targichlardan foydalanila boshlangan bo'lsa, bugungi kunda bu jarayonga eng yangi texnikalardan foydalanish joriy etilmoqda[3.24.]. Bu hol kutubxona anjomlari joylardan unumli foydalanish, kutubxonachi mehnatining unumdorligini oshirish, kitobxonlarning adabiyotlar ustida ishlashlarini yanada yengillashtirish kabi ijobiy imkoniyatlar yaratmoqda. Virtual kutubxona orqali kerakli nashrlarni muntazam kuzatib borish, aniqlash, kutubxonaga olish, yirik kutubxonalar bosma nashrlarining to'liq yoki qisman nazorat nusxasini olish, mamlakat ichidagi hamda jahonning yirik kutubxonalari bilan tezkor aloqa o'rnatish imkoniyatlari kengaydi.

Endilikda o'qitilayotgan fanlarning o'quv-uslubiy ta'minotini Davlat ta'lim standartlariga mos ravishda takomillashtirishga alohida ahamiyat qaratilmoqda. "Axborot-resurs markaz"larida zamonaviy kompyuterlar mavjud bo'lib, ularga elektron-multimedia darslik va qo'llanmalari joylashtirilgan. Markazlar "Internet" tarmog'iga ulangan. "Norma" huquqiy-informatsion tizimi ishlatilmoqda. Markazlarni ilmiy-badiiy, o'quv-uslubiy adabiyotlar hisobiga muntazam boyitib borishga alohida ahamiyat qaratilgan. Ammo axborot olish kafolatlari va erkinliklaridan boshqalarning ichki hayotiga taalluqli axborotni oshkor etish, ta'qiqlangan ilmiy, texnikaviy, kasbiy hamda ishlab chiqarish jarayonlariga oid, shuningdek, davlat siri hisoblangan axborotni to'plash va tarqatish maqsadida foydalanish qonunga binoan javobgarikka sabab bo'ladi.

Insonning ma'naviy-axloqiy fazilatlariga – oilada oila-a'zolari bilan birgalikda kitob o'qish eng katta ijobiy ta'sir ko'rsatishi inkor etilmaydi. Shu bilan birga, o'z navbatida mustaqil va oilaviy o'qishga bo'linadigan uyda o'qish katta ahamiyatga ega.

Mustaqil o'qish - bu bola uchun kitob bilan, matn bilan muloqotning individual shaklini ta'minlaydigan o'qish faoliyatining turi.

Oilaviy o'qish - bu bolaning ota-onalar bilan ijodiy aloqasi sharoitida qo'shma o'qish faoliyati.

O'zbek oilasi kitobxonlikda o'z an'anasiga ega. Chunki, oila yosh avlodni kitob vositasida tarbiyalashda o'ziga xos milliy tajribaga ega. Qadim-qadimdan va hozirga qadar o'zbek oilasida kitob muqaddas sanalgan. O'zbek xonadonida kitob nondan keyin e'zozda tutiluvchi ma'naviy mulk hisoblangan.

Mustaqillik davriga kelib o'zbek oilasida kitobxonlik darajasida erkinlik va rivojlanish ko'zga tashlana boshladi. Bu esa yosh avlodni har tomonlama yetuk qilib tarbiyalashning asosini bilim tashkil etishi, shuningdek, bilim olish jarayoni, ma'rifiy va ma'naviy tarbiyaning bevosita kitob bilan bog'liqligida o'z ifodasini topgan.

O'quvchilarda kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirish murakkab pedagogik jarayon. Uning samarali tashkil etilishi ushbu jarayonga maqsadli, tizimli yondashishni talab etadi. Binobarin, tegishli yosh davri o'quvchilarida kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirishda oila yetakchi o'rin egallaydi. Oilada bolalar kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirish jarayonining pedagogik-psixologik asoslari, tashkiliy-metodik talablaridan yetarli darajada xabardor bo'lsalargina kutilgan natijani qo'lga kiritish mumkin. Ota-onalar kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirishda bu boradagi mavjud ahvoldan, qolaversa, mazkur jarayonning samarali

kechishiga xizmat qiladigan omillar, ularning pedagogik-psixologik ta'siridan ham xabardor bo'lishlari zarur.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish zarurati kitob va kutubxonalarning rivojlanishi bilan bog'liq jarayon hisoblanadi. Shuning uchun ham donishmandlar "Kitob– tafakkur qanoti" deb bejizga aytishmagan. Bu qanot mustahkam bo'lsa, yuksak kengliklar sari intilishdan tolmaydi. Kitobga bo'lgan qiziqish o'sib kelayotgan yosh avlodning ma'naviy dunyosini hamda kitobxonlik madaniyatini yuksalishiga xizmat qiladi. Har bir inson kitoblar orqali uning ma'naviy hazinasidan, cheksiz imkoniyatidan iloji boricha ko'proq foydalanib, o'zining, o'zgalarning hayotini mazmunan boyitadi. Kitob-ruhiyat ozuqasi, u bilan do'stlashish nafaqat yoshlar balki, barcha uchun birdek zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 13- sentabrdagi "Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ib qilish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to'g'risida"gi PQ-3271-son Qarori, www.lex.uz.
2. Sh.M.Mirziyoyev, Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. "O'zbekiston", 2021.
3. E.O.Oxunjonov, Turkistonda O'rta asr kutubxonachilik va bibliografiya ishlari madaniyati. Toshkent, 1994.
4. R. Mavlonova va boshq. Pedagogika, darslik. Toshkent, 2001.
5. I.Vaxobjon, (2022). BARKAMOL AVLODNI MAFKURAVIY TAHDIDLARDAN NIHOYALASHNING MUHIM JIHATLARI. Research Focus, 1(4), 328-332.
6. A.Rasulova, , U.Karimov, (2022). Socio-Pedagogical aspects of the formation of reading culture and skills. Asian Journal of Multidimensional Research, 11(4), 114-118.
7. A.A.Rayimov, , G.Y. Karimova, (2021). Social Aspects Of The Formation Of Social Activity In Youth. Oriental Journal of Social Sciences, 29-32.
8. М.Джалолова, , Э.Ю. Рахманова, , Х.Н. Косимова, (2021). Воспитание Сенсорного Восприятия У Детей Дошкольного Возраста. Scientific progress, 1(6), 102-106.
9. Каримова, Г. Й. (2021). АХЛОҚ-МАЪНАВИЙ ТАХДИДЛАРГА ҚАРШИ КУРАШНИНГ МАФКУРАВИЙ УСУЛИ СИФАТИДА. Экономика и социум, (6-1 (85)), 707-710.
10. Рафиқова, Д. К., & Каримова, Г. Й. (2020). ЁШЛАРНИ ИЖТИМОЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШДА ҚАДРИЯТЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ. ПЕРЕКРЁСТОК КУЛЬТУРЫ, 2(1).
11. Каримова, Г. Й. (2018). РОЛЬ КОНСТИТУЦИИ В ПОСТРОЕНИИ ПРАВОВОГО ГОСУДАРСТВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА. Теория и практика современной науки, (2), 161-163.
12. Kasimova, K. N. (2022). The role of reading culture in increasing the effectiveness of education and upbringing. Asian Journal of Multidimensional Research, 11(2), 17-24.
13. Kosimova, X. (2022). THE IMPORTANCE OF READING CULTURE IN THE FORMATION OF A HEALTHY SPIRITUAL CLIMATE IN THE FAMILY. ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603, 11(10), 7-13.
14. Qosimova, X. (2022). OILADA SOG'LOM MA'NAVIY MUHITNI SHAKLLANTIRISHDA KITOBXONLIK MADANIYATINING AHAMIYATI. Science and innovation, 1(B8), 142-148.